

Причини та наслідки аграрної реформи у міжвоєнній Польщі

Аграрна реформа у Польщі міжвоєнного періоду була викликана як економічними так і соціальними й політичними причинами. Згідно даних 1921 р. у країні 74% населення проживало у селі і 26% у містах. У промисловості було зайнято всього лише 17,2% населення, а в сільському господарстві – 64%. Серед економічних слід назвати селянське малоземелля і нерентабельність сільськогосподарського виробництва на невеликих ділянках, які часто навіть не становили єдиного земельного масиву. Тільки 6,6% селян були заможні, 20,2% – середняки, 26,4% – малоземельні. Великі селянські господарства понад 20 га становили 2,7% всіх господарств і займали 9,6% земельних угідь.

У той же час «земельний голод» мав соціальні причини, оскільки поряд з масою дрібних селянських наділів існували величезні поміщицькі латифундії. Великі земельні маєтки понад 100 га (0,6%) об'єднували 44,8% земель. В аграрному секторі домінували дрібні господарства (до 5 га), які становили майже 2/3 усіх селянських господарств і займали 15% всіх земель [1, с. 459]. Такий розподіл земельної власності неминуче вів до соціальної напруги в суспільстві, яку уряд прагнув послабити.

Політичні передумови були пов'язані з пропагандою і політичною діяльністю сил, орієнтованих і підтримуваних сусіднім СРСР. Політичні міркування впливали також з наявності у державі великої української національної меншини переважну більшість якої становили селяни.

Щодо наслідків аграрних перетворень, то слід ствердити, що поряд з прогресивними кроками у розв'язанні земельного питання, польська держава не змогла повністю реалізувати аграрну реформу. Адже її ключові цілі не були досягнуті. Економічною метою було створення ефективних приватних фермерських господарств, що можуть себе прогодувати та дають прибуток. Цей пункт програми залишився невиконаним. До цього слід додати соціальну й політичну напругу в Західній Україні, подвоєну польським осадництвом.

Успіхові реформи зашкодили внутрішні обставини – непослідовність у діях політичної еліти, яка намагалась розв'язати взаємовиключні проблеми: створення мононаціональної держави й економічний розвиток національних окраїн, недостатні кошти, що виділялись з державного бюджету – так і зовнішні, зокрема негативний вплив світової економічної кризи та зовнішньополітичні загрози.

Попри те, варто зважати на думку ряду польських авторів [2, s. 39; 3, s. 157-158], які вказують, що аграрну реформу і політику уряду, спрямовану на їхню реалізацію можна вважати половинчастими, але не варто забувати, що соціальний радикалізм часто грозить економічною та культурною деградацією, що рідко пов'язана з економічною ефективністю.

Оцінюючи наслідки реформи слід зауважити, що вона не могла остаточно вирішити аграрну проблему II Речі Посполитої. Адже потрібно було, як показує досвід інших країн, не тільки реструктуризувати сільське господарство, але й трансформувати економічну структуру держави в цілому: розбудовувати промисловість і перетворювати Польщу із сільськогосподарської країни на індустріально-сільськогосподарську. На нашу думку, польський досвід міжвоєнних років свідчить, що об'єктивно неможливе позитивне вирішення соціальних проблем селянства лише за рахунок реформування аграрного сектору економіки у державі.

Література:

1. Зашкільняк, Л.О., Крикун, М.Г. Історія Польщі: від найдавніших часів до наших днів. – Львів: Львівський національний університет ім. І. Франка, 2002. – 752с.
2. Landau, Z., Roszkowski, W. Polityka gospodarcza II RP i PRL. – Warszawa: PWN, 1995. – 285s.
3. Musiał, W. Modernizacja Polski. Polityki rządowe w latach 1918-2004. – Torun: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2013. – 335s.